

Archeologienota
Vooronderzoek zonder ingreep in de bodem
Heusden-Zolder – Overweg 133

Programma van maatregelen

Ons kenmerk :	ORTEC2200822
Auteurs :	Lisa Fenucci Alexander Doucet Ward Decramer
Datum verslag:	2 november 2022
Projectcode Onroerend Erfgoed :	2022D323
Wettelijk depot :	D/2022/15.001/52

Coverfoto: het terrein gesitueerd op de Ferrariskaart (ca. 1775; bron: AGIV)

Auteurs & autorisatie:

Lisa Fenucci

Alexander Doucet (OE/ERK/Archeoloog/2020/00003)

Ward Decramer (OE/ERK/Archeoloog/2019/00023)

Terra Engineering & Consultancy nv (OE/ERK/Archeoloog/2020/00004)

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Wettelijk depot: D/2022/15.001/52

INHOUDSTAFEL

Deel 3: Programma van maatregelen.....	4
1 Beschrijvend gedeelte	4
1.1 Administratieve gegevens	4
2 Gemotiveerd advies.....	7
3 Programma van maatregelen	9
4 Ondertekening.....	10

Deel 3: Programma van maatregelen

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Projectcode Onroerend Erfgoed	2022D323 (bureauonderzoek) 2022J168 (landschappelijk bodemonderzoek)
Erkend archeoloog	Terra Engineering & Consultancy nv (OE/ERK/Archeoloog/2020/00014) Ward Decramer (OE/ERK/Archeoloog/2019/00023) Alexander Doucet (OE/ERK/Archeoloog/2020/00003)
Locatie	Provincie: Limburg Gemeente: Heusden-Zolder Adres: Spoorlijn Mol/Hasselt, kilometerpunt 78.4 (Fig. 1.1)
Kadastrale gegevens	Heusden-Zolder, afdeling 1, sectie A, 1791A, 1791C, 1793D, 1796E, 1793B
Bounding Box	Punt 1: X = 211611, Y = 193058 Punt 2: X = 211833, Y = 193130
Oppervlakte projectgebied (buiten een archeologische zone)	3 370 m ²
Oppervlakte bodemingreep	1 557 m ²
Einddatum bureauonderzoek	2 november 2022
Relevante termen¹	Limburg; Kempen; zandgronden; Steentijd-Nieuwste Tijd

¹ <https://thesaurus.onroenderfgoed.be>

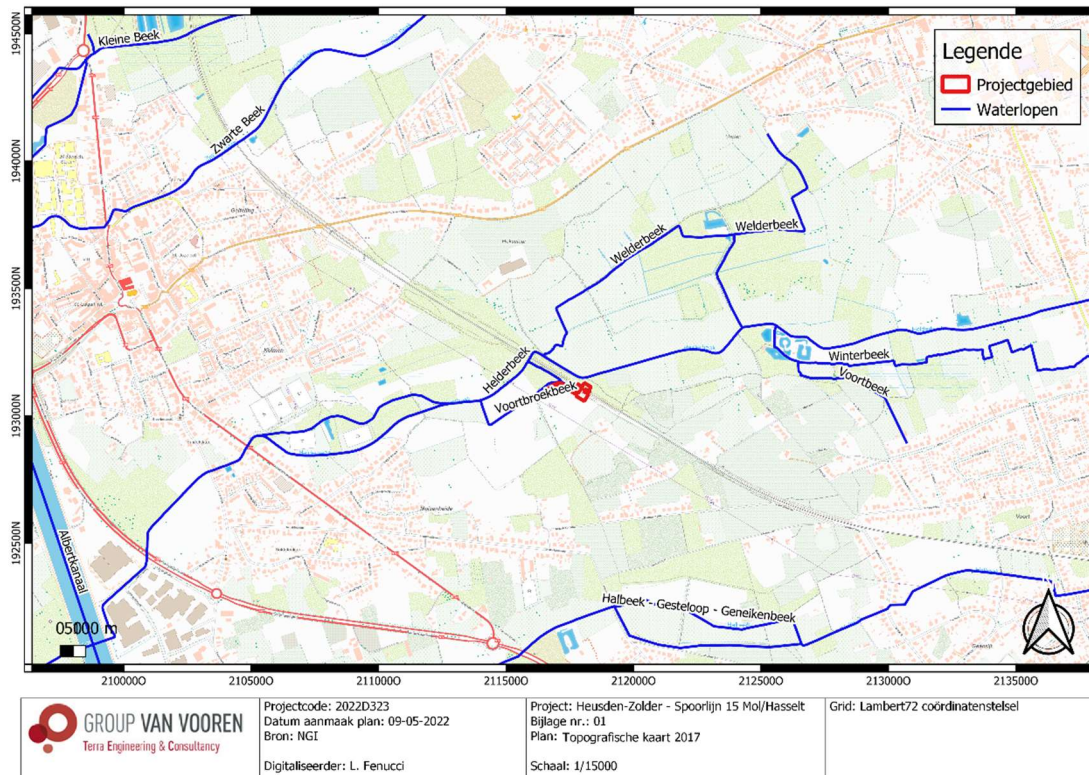

Fig. 3.1: Topografische kaart (2017) met situering van het projectgebied (© NGI).

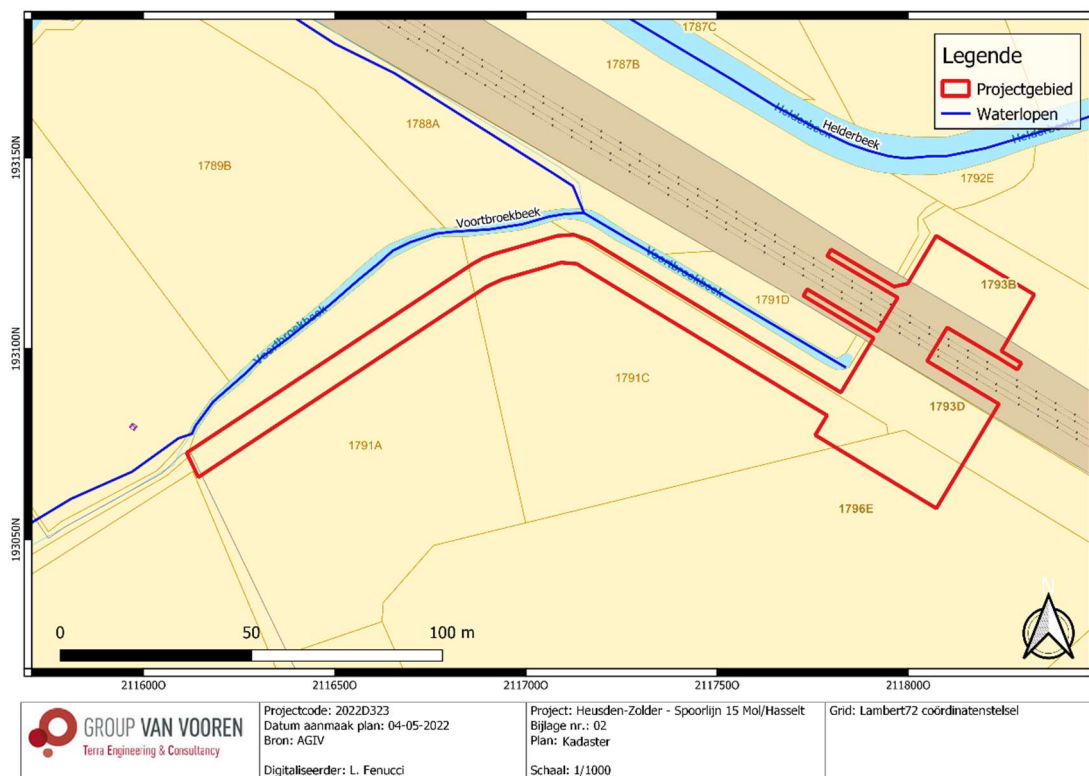

Fig. 3.2: Kadasterplan met situering van het projectgebied (© AGIV).

Fig. 3.3: Meest recente luchtfoto (2021) met situering van het projectgebied (© AGIV).

2 Gemotiveerd advies

Het projectgebied bevindt zich in de gemeente Heusden-Zolder, ter hoogte van de gehuchten Geiteling, Kolmen en Muizenheide. In het noordelijk deel van het terrein doorkruist spoorweg 15 Mol/Hasselt het projectgebied. Aan beide kanten van het spoor zijn bomen en stuiken aanwezig. Het overige deel van het projectgebied is in gebruik als landbouwgebied

Het project betreft het afschaffen van overweg 133 en bouw van voetgangersbrug over de spoorlijn 15 Mol/Hasselt, ter hoogte van kilometerpunt 78.4 op het grondgebied van Heusden-Zolder. Verder zal er een tijdelijke werftoegangsweg en werfzone worden aangelegd. Ter hoogte van de voetgangersbrug zal het terrein gedeeltelijk worden opgehoogd. De bouw van de voetgangersbrug zal hierdoor maar een beperkte bodemverstoring teweegbrengen. Dit omdat de geplande werken zich grotendeels positioneren ten opzichten van de huidige en toekomstige ophogingspakketten, alsook hebben de funderingszolen maar een beperkte oppervlakte. Hierdoor is het kostenbaten gezien niet wenselijk archeologisch onderzoek uit te voeren ter hoogte van de nieuw te bouwen voetgangersbrug.

Verder zal er nog een **tijdelijke werftoegangsweg en werfzone** aangelegd worden in steenslag, in het westelijk deel van het terrein. De bodemingreep bedraagt ca. 25 cm + 30 cm buffer. De oppervlakte van de **tijdelijke werftoegangsweg** en werfzone bedraagt **ca. 1 537 m²**. Deze zone wordt afgebakend als onderzoeksgebied.

In de dichte omgeving van het projectgebied zijn verschillende waterlopen aanwezig, meer bepaald de Voortbroekbeek en de Helderbeek. Deze Helderbeek stroomt van oost naar west richting de vallei van de Demer. Het projectgebied bevindt zich in een overgangszone van het hoger en droger gelegen Kempisch Plateau naar lagere en nattere zones beekvallei van de Helderbeek. Op ca. 200 m ten zuiden van het projectgebied zijn W-O georiënteerde duinzanden aanwezig, waardoor deze terreinen zich tussen de 36 en 38 m TAW bevinden. De terreinen op ca. 250 m ten noorden van het projectgebied positioneren zich lager in het landschap (32 m TAW), doordat deze terreinen ter hoogte van een oude geul gelegen zijn.

Het terrein zelf bevindt zich op een hoogte van ca. 34 m TAW. Het treinspoor dat het projectgebied doorkruist, positioneert zich hoger in het landschap in vergelijking met de overige delen van het projectgebied. Dit valt te wijten aan antropogene ophoging van de spoorwegberm.

Samengevat kan gesteld worden dat het projectgebied ter hoogte van een gradiëntzone gelegen is, op een overgang van een natte beekvallei naar dekzandgronden. Verder worden er binnen het projectgebied alluviale afzettingen uit het Holoceen gekarteerd. Deze afzettingen kunnen hierdoor mogelijks gezorgd hebben voor een goede bewaring van archeologische waarden. Hierdoor is het terrein Paleolandschappelijk op een gunstige locatie gesitueerd voor het aantreffen van archeologische vindplaatsen uit de Steentijd.

De bodemkaart karteert binnen het projectgebied vier bodemseries. Het westelijk deel, ter hoogte van de tijdelijk werftoegangsweg, worden Pfp-m- en Sepm-gronden gekarteerd. Pfp-m-gronden zijn zeer natte licht zandleemgronden met reductiehorizont zonder profielontwikkeling. De m staat voor gronden met diepe antropogene humus A-horizont. Sepm-gronden zijn gronden natte gronden op lemig zand met reductiehorizont zonder profielontwikkeling. Deze Sepm-gronden komen ook voor ter hoogte van de noordzijde van het spoor.

Ter hoogte van de werkzone in het zuidelijk deel van het projectgebied worden twee bodem-series gekarteerd. Zdc-gronden zijn matig natte zandgronden met verbrokkelde textuur B-horizont. Verder worden in het uiterst zuidelijk deel van het projectgebied nog Zcf-gronden gekarteerd. Dit zijn gronden met matig droge zandgronden met humus en/of ijzer B horizont.

De oudst geraadpleegde historische kaart betreft De Ferrariskaart uit 1775 geeft een eerste gedetailleerd beeld in de omgeving van het projectgebied. Samen met de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) tonen deze historische kaarten een open landschap met voornamelijk grasland. Het terrein bevindt zich op een overgangssituatie van natte weilanden naar 'woeste', ongecultiveerde gronden (Br), ten zuiden van het projectgebied. Ten noorden van het projectgebied is een beek zichtbaar. Het projectgebied grenst in het zuiden aan vijvercomplexen Etangs Haenen Greef en Etang Kieselvoord aanwezig.

De topografische kaarten uit de tweede van de helft 19de eeuw en eerste helft van de 20ste eeuw (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.-Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**) tonen dat de vijvers zo goed als niet meer aanwezig zijn. De terreinsituatie verandert sterk op de topografische kaart van 1939, want de spoorweg, die het projectgebied doorkruist is vanaf dan aanwezig. De spoorlijn binnen het projectgebied dateert vanaf ca. 1925 wanneer de aanleg van het Kolenspoor tussen Leopoldsburg en Houthalen werd vervolledigd. Ook is het projectgebied bebost. Vanaf de topografische kaart van 1969 (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**) wordt het westelijk terrein gebruikt als akkerland.

Tot op heden zijn in het projectgebied geen archeologische onderzoeken uitgevoerd; wel zijn er vindplaatsen en CAI-locaties in de verdere omgeving (>500 m) van het plangebied gekend (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). In de verdere omgeving ten westen van het projectgebied zijn er indicaties voor de mogelijke aanwezigheid van een Middeleeuwse Motte (CAI-waarde met ID 700756). De overige CAI-waarden heb betrekking op proefsleuvenonderzoeken met ID 982812, 981691 & 226466 ten noorden van het projectgebied.

In de directe omgeving van het projectgebied werd tot op heden geen (archeologie)nota's opgesteld. In de wijdere omgeving, meer bepaald ten noorden van het projectgebied, werden verschillende onderzoeken met ingreep in de bodem uitgevoerd (zie CAI-waarden). Er werden drie nota's met ID 10184,13979, 18895 opgesteld waarbij in een programma van maatregelen een opgraving werd geadviseerd.

Eén opgraving met ID 1730 werd uitgevoerd. Tijdens het vooronderzoek werd spoor 8 (SP8) geïnterpreteerd als een mogelijk Neolithisch graf, maar uit de opgraving blijkt echter dat het eerder een rituele depositie betreft. In de kuil werden al dan niet zwaar verbrande bij(klingen) en schrabbers aangetroffen. Deze zijn wellicht intentioneel in de kuil terecht gekomen. Aan de hand van de typologische kenmerken als C¹⁴ kan geheel in het begin van de vierde millenium voor Christus (begin Midden-Neolithicum) geplaatst worden.

De verzamelde aardkundige, historische en archeologische gegevens leiden tot de vaststelling dat er een hoog archeologisch potentieel is ter hoogte van het projectgebied voor waarden uit de Steentijd t.e.m. de Nieuwe tijd. In de omgeving van het terrein werd tot op heden nog maar weinig systematisch archeologische onderzoek uitgevoerd in de vorm van vooronderzoeken met ingreep in de bodem en opgravingen. Hierdoor kunnen we spreken van een *Blind Spot*.

Ondanks dat er voor het gehele projectgebied een verwachting geldt voor archeologische waarden uit de Steentijd – Nieuwste Tijd, wordt alleen het westelijk deel van het projectgebied meegenomen in het vervolgonderzoek. De aanleg van de tijdelijk werftoegangsweg en werfzone kan namelijk een vergaande verstoring van het bodemarchief teweegbrengen.

De voetgangersbrug die zal bestaan uit funderingsvoeten en een plateau zal voor een beperkte verstoring van het huidig bodemarchief zorgen. Dit doordat een gedeelte van het terrein eerst zal verhoogd worden. Hierdoor zullen niet alle funderingsvoeten en plateau's leiden tot een diepgaande verstoring, doordat het huidige maaiveld niet bereikt zal worden. Verder zijn de geplande werken ter hoogte van de voetgangersbrug van beperkte omvang en levert het bijgevolg een versnipperd beeld op. De aanleg van het treinspoor in de eerste helft van de 20ste eeuw zal in alle waarschijnlijkheid geleid hebben tot een verstoring van het bodemarchief. Hierdoor wordt het voor het terrein, ter hoogte van voetgangersbrug, kostenbaat gezien niet wenselijk geacht om dergelijk archeologisch onderzoek uit te voeren.

Uit het landschappelijk bodemonderzoek blijkt dat er één pedogenetische zone aanwezig is ter hoogte van het onderzoeksgebied. Alle boringen vertoonden een C-horizont op een diepte van 40 tot 50 cm-mv, met uitzondering van Boring 1 op 70 cm-mv.

De geplande werken van de aan te leggen werfweg in het zuidoosten van het terrein zullen een verstoringsdiepte hebben van 25 cm-mv. Hier is er sprake van een buffer van 15 tot 25 cm ten opzichte van het archeologisch niveau.

Op basis van deze gegevens wordt geconcludeerd dat de geplande ontwikkeling geen bedreiging vormt op eventuele aanwezige archeologische waarden. Dit bureauonderzoek in combinatie met het landschappelijk bodemonderzoek leverde zodoende voldoende informatie om een correcte en adequate inschatting te maken van de impact van de geplande werken op het archeologische bodemarchief. **Aangezien de werken geen bedreiging vormen, wordt de vrijgave van het terrein geadviseerd zonder dat een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem zou moeten plaatsvinden.**

Dit ontslaat de aannemer/bouwheer echter niet van zijn verplichtingen.

De aannemer/uitvoerder van de werken is gehouden aan de meldingsplicht van archeologische vondsten. Deze melding van archeologische toevalsvondsten is wettelijk verplicht. De context zit vervat in [artikel 5.1.4](#) van het [Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013](#).

De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

3 Programma van maatregelen

Vermits een archeologische opgraving niet noodzakelijk is voor het betreffende terrein, dient er geen programma van maatregelen opgesteld te worden.

4 Ondertekening

TEC nv staat voor een kwaliteitsvolle aflevering van haar resultaten en onderzoeken, onder de voorwaarden zoals overeengekomen met de opdrachtgever. Aangezien TEC nv de informatie, aangeleverd door de opdrachtgever of derden, niet onafhankelijk kan verifiëren dragen deze informatie-leveranciers de verantwoordelijkheid voor de accuraatheid en de volledigheid van hun informatie.

Dit verslag mag niet gereproduceerd worden, behalve in volledige vorm, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Voor verdere inlichtingen over voorliggend rapport kunt u contact opnemen met ons kantoor.

Sint-Truiden, 2 november 2022

Hoedanigheid	Naam	Handtekening
Gedelegeerd bestuurder	Kristof Van Vooren vv LRJ Van Vooren Gedelegeerd Bestuurder	
Business Unit Manager	Maarten Dingenen	
Auteur en erkend archeoloog	Alexander Doucet	
Nagelezen en goedgekeurd door erkend archeoloog	Ward Decramer	